

Složité souvětí

Za složitě se obvykle pokládá takové souvětí, v němž se setkávají jak věty tvořící koordinační skupinu, tak věty mluvnicky závislé (dominované), a to ve vyšším počtu a navzájem komplikovaněji propojené. Složitě souvětí obsahuje **tři a víc vět, avšak k tomuto typu se běžně neřadí takové konstrukce, které se skládají pouze z hlavních vět spjatých slučovacími poměry**, byť by jejich počet byl i vyšší než tři. Proto **za složitě souvětí nepovažujeme** např.:

Děti odběhly na zahradu, maminky chystaly kávu, tatínkové na terase vášnivě diskutovali o fotbale a pes Alík se spokojeně vyhříval pod schodištěm.

Skutečně složitě souvětí tvořené pouze 3 hlavními větami: *Hořké mandle bývaly dříve oblíbenou přísadou do těsta, avšak jejich častější požívání by mohlo případně způsobit otravu, a proto se jim raději vyhýbáme.*

Příklady jiných složitých souvětí srov. níž např. celky v **K 4/2** aj.

Základní typy složitě souvětí (blíž viz *Čeština pro učitele*):

1. složitě souvětí tvořené výhradně hlavními větami (viz poslední příklad výš);
2. složitě souvětí tvořené jednou větou hlavní a alespoň dvěma větami vedlejšími téhož druhu (srov. např. 3. celek níž v **K 4/1**);
3. souvětí tvořené jednou větou hlavní a alespoň dvěma různými větami vedlejšími, které přímo rozvíjejí větu hlavní; srov. např. *I když měl Ivo naspěch, splnil všechny své úkoly, aby ho pak netrápily výčitky svědomí*;
4. souvětí tvořené jednou větou hlavní a alespoň dvěma větami vedlejšími, které tvoří blok a jsou na ní postupně závislé (srov. níž 5. celek v **K 4/3**);
5. souvětí tvořené několika hlavními větami a jednou nebo více větami vedlejšími (srov. např. níž 4. celek v **K 4/1**).

Pozor na vsuvku

V praxi se často stává, že omylem jsou za další větu v souvětí pokládány větné **vsuvky**. Typická vsuvka (odborně **parenteze**) má vnějškově **větnou povahu**, avšak **mluvnický** (syntaktický) **nesouvisí se svým okolím**. Za vsuvku nelze pokládat např. vložené vedlejší věty. Větné vsuvky mají povahu odboček či poznámek, které vybočují ze základního promluvového pásma a významově k němu nepatří. Vsuvku lze definovat i jako **přerušování toku řeči** jiným sdělením, jako vybočení z hlavní linie promluvy. Vsuvka sice **formálně vypadá jako další hlavní nebo vedlejší věta**, ale nechová se tak, neboť syntakticky není se sousedními větami (sousední větou) v žádném vztahu. Vsuvkami vstupuje do textu **mluvčí** a doplňuje nějaký svůj postřeh, názor, snaží se upoutat pozornost adresáta, komentuje text nebo situaci atd. V mluvené řeči se vsuvky odlišují od svého okolí tím, že jsou pronášeny o něco rychleji a nižším, téměř rovným tónem. V psaném textu je třeba větné vsuvky **oddělovat** z obou stran alespoň čárkami, popř. i výraznějšími členicemi znaménky, jako jsou pomlčky, závorky, ale i kombinace pomlček se závorkami.

Jakub, to už asi víte z našich výkladů, se přáteli s Miladou.

Jakub, jak jistě víte z našich výkladů, se přáteli s Miladou.

Jakub – znovu to pro jistotu připomínáme – se přáteli s Miladou.

Z 3/1

Vyhledejte skutečné větné vsuvky.

- a) Víme, že vsuvky, jimž se odborně říká parenteze, mluvnicky nesouvisí se svým okolím.
- b) Vsuvky, to už opakujeme podruhé, mluvnicky nesouvisí se svým okolím.
- c) Některé vsuvky, s nimiž se seznamujeme, se podobají vedlejší větě a mohly by být pokládány za větu vloženou.
- d) Vsuvky, jak jsem si právě vysvětlili a upřesnili, mluvnicky se svým okolím nesouvisí.

Řešení Z 3/1

Jako větné vsuvky fungují: u b) *to už opakujeme podruhé*; u d) *jak jsem si právě vysvětlili a upřesnili*.

Z 3/2

Ověřte, zda se v dalších příkladech vyskytly vsuvky. Posuďte také interpunkci.

Tehdejší doba, jak se dalo čekat, uvedla neschopné do vysokých funkcí. Mácha měl, to chci zdůraznit, smysl pro jazyk a jeho hudebnost. Milada jim – aspoň si to vždy mysleli – chtěla pomáhat. Dnes už snad má (abych to nezakřikl) přestat přšet. Vsuvka čili parenteze – (to byste si měli zapsat) – mluvnicky nesouvisí se svým okolím.